

Dosarul nr. 2ra-1724/22
2-18160448-01-2ra-09122022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud: D. Sîrbu)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: L. Pruteanu, O. Cojocaru, A. Panov)

DECIZIE

15 martie 2023

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Galina Stratulat
Aliona Miron
Ghenadie Plămădeală
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de Ludmila Moșneaga,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmilei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, municipiul Chișinău cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori și la cererea reconvențională depusă de Ludmila Moșneaga împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, municipiul Chișinău cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori și încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori,
împotriva deciziei din 30 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Ludmila Moșneaga și a fost menținută hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

c o n s t a t ă:

La data de 29 mai 2018, Vladimir Moșneaga a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ludmilei Moșneaga cu privire la desfacerea căsătoriei.

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că la data de 07 noiembrie 2008, a încheiat căsătoria cu Ludmila Cepoi la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, căsătoria fiind trecută în Registrul de stare civilă sub nr. 1248. În căsătorie s-au născut feciorii XXXXX.

Reclamantul a susținut că relația de familie cu Ludmila Moșneaga nu a rezistat provocărilor, încercărilor și rutinei care sunt caracteristice vieții cotidiene, iar cu trecerea timpului, respectul și responsabilitatea de altă dată a pârâtei față de această

relație a degradat de o manieră ireparabilă, aceștia locuind separat din luna decembrie 2016.

A declarat că, fiind conștient de valoarea familiei, a încercat de mai multe ori să refacă relația cu Ludmila Moșneaga, însă fără succes.

Reclamantul a subliniat că, chestiunile privind stabilirea domiciliului copiilor minori și partajarea averii comune vor fi soluționate pe cale amiabilă.

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul reclamantului Vladimir Moșneaga, avocatul Vitalie Ciuchitu, a înaintat o cerere prin care a introdus pretenția privind stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX împreună cu tatăl Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău (f.d. 31-37; 91-92, volumul I).

În motivarea noii pretenții, reclamantul a invocat că, în conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului, în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.

Astfel, pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului, acesta are nevoie de dragoste și înțelegere în familie, precum și de securitate morală și materială.

A notat că legislația în vigoare prevede egalitatea în drepturi și obligații a părinților față de copii, iar bărbații nu cedează femeilor în ceea ce privește creșterea și educația copiilor.

Prin urmare, reclamantul a susținut că la stabilirea domiciliului copilului minor, trebuie să se aibă în vedere și sentimentul de stabilitate și apartenență al acestuia, iar acest sentiment trebuie să fie dublat de sentimentul de securitate emoțională al copilului în raport cu părinții săi, asigurându-se că minorul nu este expus abuzurilor fizice sau emoționale ori neglijenței din partea persoanei cu care locuiește.

În succesiunea celor relatate, reclamantul a invocat că pe parcursul ultimilor ani, Ludmila Moșneaga are un comportament prejudiciabil față de copiii săi, consumă zilnic băuturi alcoolice în mod abuziv, devine agresivă și uneori violentă în relațiile cu copiii, periodic conducând și automobilul în stare de ebrietate alcoolică, ceea ce produce un risc eminent pentru copii.

A menționat că, după ce la data de 31 decembrie 2016 a fost nevoit să plece din domiciliul comun din motivul neînțelegerilor cu Ludmila Moșneaga, și-a asumat pe deplin obligația de întreținere a copiilor și a pârâtei, petrecând timp cu copiii și asigurându-le un mediu psiho-emoțional confortabil. La 06 februarie 2018, aproximativ la orele 17:00-18:00, a comunicat telefonic cu Ludmila Moșneaga și a sesizat o vorbire incoerentă și alogică, presupunând că aceasta ar putea fi în stare de ebrietate, deoarece în ultimul timp obișnuia să facă abuz de băuturi alcoolice, refuzând să accepte că are o problemă și să se consulte cu un medic specialist.

Reclamantul a precizat că, atunci când a sesizat faptul că pârâta se află în stare de ebrietate, copilul XXXXX se afla împreună cu tatăl, deoarece l-a luat seara de la școală, iar copilul XXXXX se afla împreună cu Ludmila Moșneaga la domiciliul comun de pe str. XXXXX.

A afirmat că și-a cerut permisiunea de la Ludmila Moșneaga să vină să-l ia pe mezin pentru a petrece timpul cu ambii copii, ajutându-i să-și îndeplinească temele pentru acasă, însă, pârâta a refuzat, continuând să se exprime incoerent.

Astfel, reclamantul a declarat că în scopul protejării mezinelui, aproximativ la orele 18.00-19.00, s-a plâns la poliție, după ce împreună cu inspectorul superior Dumitru Diceanu, s-a deplasat la domiciliul de pe str. XXXXX, unde s-a constatat că Ludmila Moșneaga era vizibil în stare de ebrietate, iar mezinul se afla singur într-o odaie, fapte expuse în procesul-verbal de constatare din 06 februarie 2018, întocmit de către inspectorul superior Dumitru Diceanu.

În continuare, reclamantul a afirmat că la 07 februarie 2018, a solicitat asistența psihologului din cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, ambii copii beneficiind de asistență și consiliere psihologică, cu întocmirea rapoartelor de evaluare psihologică. În raportul de evaluare al copilului XXXXX este constatat faptul că în timpul discuției el a spus că „mama servește”, iar referitor la sfera emoțională, s-a constatat că acesta manifestă supărare și nemulțumire în jocurile de-a familia. În raportul de evaluare al copilului XXXXX este constatat un nivel înalt de anxietate, nivel scăzut al autoaprecierii și neîncredere în propriile puteri, iar cu referire la situația din familie, acesta manifestă nemulțumire și indignare față de atitudinea pe care o exprimă mama, mărturisind că „mama servește”.

Reclamantul a mai subliniat că în tehnica proiectivă „Desenul familiei” copilul XXXXX nu a inclus figura maternă, văzând familia sa ca fiind formată doar din trei persoane: el, tata și fratele.

A menționat că la 10 octombrie 2018, a fost la Liceul XXXXX, unde copilul XXXXX este elev în clasa a II-a, pentru a lua cunoștință de programul cursurilor extrașcolare și ulterior, de comun acord cu soția și copilul, să decidă înscrierea acestuia la cursurile selectate. În pauză l-a așteptat pe copilul XXXXX și a observat la tâmpla acestuia, în partea stângă, o echimoză. Copilul i-a explicat, fiind vizibil jenat, că duminică, în timp ce i-a spus mamei poezia, aceasta l-a lovit cu capul de masă, deoarece a spus-o cu greșeli. La 12 octombrie 2018 a fost împreună cu copilul XXXXX la Centrul de Medicină Legală, iar prin raportul de expertiză extrajudiciară din aceeași dată s-a constatat în XXXXX, cauzate în rezultatul acțiunii traumatice a unui obiect contondent dur, care se califică, ca vătămare corporală neînsemnată.

Reclamantul a declarat că la 16 octombrie 2018, s-a adresat repetat psihologului din cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, pentru acordarea asistenței psihologice copilului XXXXX. În rezultatul evaluării psihologice a copilului, s-a constatat că acesta manifestă agresivitate, negativism și iritabilitate, cât și semne de anxietate atunci când este rugat să reproducă fabula despre relațiile de familie, neglijându-le și generând o atitudine negativă față de mama.

Reclamantul a afirmat că din considerentele enunțate, la data de 18 octombrie 2018, a depus cerere privind aplicarea măsurilor de protecție în raport cu Ludmila Moșneaga. Prin încheierea din 19 octombrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru a fost eliberată ordonanța de protecție pe un termen de 20 de zile, prin care s-au aplicat următoarele măsuri de protecție a victimelor violenței în familie XXXXX: s-a obligat Ludmila Moșneaga de a nu comite acte de violență asupra

copiilor XXXXX, de a sta departe de locul aflării copiilor, la o distanță de cel puțin 100 de metri, cu interzicerea de a se apropia de locul de studii al copiilor, la fel pârâta a fost obligată de a participa la un program special de tratament și consiliere psihologică.

Din motiv că Ludmila Moșneaga nu a respectat obligația privind participarea la un program special de tratament și consiliere psihologică, impusă prin încheierea din 19 octombrie 2018, la 08 noiembrie 2018 reclamantul a depus cerere privind prelungirea termenului măsurilor de protecție.

Reclamantul a subliniat că după instituirea măsurilor de protecție, a fost solicitată asistența Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii pentru a li se acorda copiilor consilierea psihologică necesară.

A menționat că, drept urmare firească a abuzului de alcool de către Ludmila Moșneaga, a avut loc degradarea personalității morale a acesteia, ceea ce trebuie de luat în considerare la stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX.

În același context, reclamantul a invocat că veniturile sale sunt net superioare față de cele ale Ludmillei Moșneaga, copiii sunt mai atașați de tată decât de mamă, iar prezența tatălui în viața copiilor de sex masculin este foarte importantă pentru dezvoltarea acestora, deoarece oferă modelul comportamental al unui bărbat.

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul pârâtei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, a înaintat acțiune reconvențională împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX cu mama Ludmila Moșneaga (f.d. 88-89; 91-92, volumul I).

În motivarea acțiunii reconvenționale, Ludmila Moșneaga a invocat că relațiile sale cu copiii XXXXX sunt foarte strânse, călduroase și pline de atașament, iar lipsa tatălui din familie a dus la intensificarea relațiilor între mamă și copiii săi. După nașterea copiilor, și-a jertfit cariera de avocat, retrăgându-se din activitate pe o perioadă de 6 ani pentru a se dedica în totalitate creșterii și educației copiilor. Această dedicare și implicare activă a sa a produs rezultate foarte bune, ambii copii obținând diplome de merit în activitățile lor de studii și extracurriculare.

A menționat că, fiind în căsătorie cu Vladimir Moșneaga, a avut o înțelegere cu acesta că va fi cea care se va ocupa de copii, ieșind în concediu de maternitate, apoi în concediu de îngrijire, iar Vladimir Moșneaga să se ocupe de cariera sa profesională, pe care totdeauna l-a susținut în acest sens.

Ludmila Moșneaga a precizat că, pentru a se dăruie la maxim copiilor, a fost nevoită să amâne aspirațiile sale în cariera profesională, pe care o îndrăgise foarte mult. Totuși, de când a devenit mamă, a înțeles că pentru ea, mai importanți sunt copiii. Atașamentul mamei față de copii și atașamentul copiilor față de mamă, precum și a copiilor unul față de altul este suprem oricăror relații, iar dragostea reciprocă este cea mai puternică.

A afirmat că domiciliul copiilor minori urmează a fi stabilit cu ea, deoarece în toată perioada, contribuția sa la creșterea și educația copiilor a dat roade foarte bogate, copiii având rezultate remarcabile încă de la grădiniță cât și extra-curriculare, iar XXXXX începând cu clasa a I-a a obținut diplome de succes la concursurile școlare, locul I și II la limba română și matematică.

A susținut că autoritatea tutelară a dat un aviz pozitiv condițiilor de trai pe care le asigură copiilor minori, motiv din care a solicitat ca instanța să pună la baza hotărârii de admitere a acțiunii avizul autorității tutelare.

Ludmila Moșneaga a subliniat că afirmațiile pârâtului precum că ar consuma băuturi alcoolice în mod abuziv, sunt mincinoase, rușinoase și nu corespund adevărului. Nicio probă din cele prezentate de către Vladimir Moșneaga nu demonstrează această afirmație calomnioasă, or, singura probă care poate demonstra consumul de alcool de către o persoană este examinarea medicală, pârâtul ne prezentând niciun document care să confirme acest fapt.

La 22 februarie 2019 Ludmila Moșneaga a depus o cerere de concretizare a pretențiilor din acțiune, solicitând inclusiv încasarea din contul lui Vladimir Moșneaga în beneficiul său a pensiei de întreținere pentru copiii minori în cuantum de 1/3 din salariul și toate veniturile acestuia (f.d. 53-56; 62- 63, volumul II).

În motivarea acțiunii concretizate, Ludmila Moșneaga a invocat prevederile art. 75 alin. (1) din Codul familiei, menționând că la moment, Vladimir Moșneaga este angajat în câmpul muncii și activează în funcție de procuror în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Prin hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru a fost admisă acțiunea depusă de Vladimir Moșneaga și s-a desfăcut căsătoria între Vladimir Moșneaga și Ludmila Moșneaga, încheiată la 07 noiembrie 2008 și înregistrată la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, sub nr. 1248. S-a încasat în beneficiul statului, din contul lui Vladimir Moșneaga, taxa de stat în mărime de 1000% din unitatea convențională stabilită, ce constituie 200 de lei, pentru înregistrarea desfacerii căsătoriei și eliberarea certificatului de divorț la IP „Agenția Servicii Publice”. S-a stabilit domiciliul copiilor minori XXXXX, împreună cu tata Vladimir Moșneaga. Acțiunea reconvențională înaintată de Ludmila Moșneaga a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 08 mai 2019 Ludmila Moșneaga a declarat apel împotriva hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii în partea stabilirii domiciliului copiilor minori cu tata și emiterea în această parte a unei noi hotărâri, prin care acțiunea inițială să fie respinsă, iar acțiunea reconvențională să fie admisă, cu stabilirea domiciliului copiilor minori împreună cu mama și încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori. Totodată, Ludmila Moșneaga a solicitat casarea următoarelor încheieri emise de prima instanță: din 13 decembrie 2018 și 05 ianuarie 2019 de respingere a cererilor de recuzare a judecătorului Dan Sîrbu, din 25 ianuarie 2019 de respingere a cererii de recuzare a specialistului Lilia Gorceag și din 18 martie 2019 de respingere a demersului privind numirea expertizei judiciare psihologice.

Prin decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Ludmila Moșneaga și au fost menținute hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și încheierile din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Prin decizia din 18 decembrie 2019 a Curții Supreme de Justiție a fost admis recursul declarat de Ludmila Moșneaga și au fost casate decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierea din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, cu

trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Prin decizia din 30 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Ludmila Moșneaga și au fost menținute hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și încheierile din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

La data de 25 noiembrie 2022, Ludmila Moșneaga a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei din 30 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru în partea stabilirii domiciliului copiilor minori XXXXX cu tatăl Vladimir Moșneaga și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea inițială să fie respinsă, iar acțiunea reconvențională să fie admisă, cu stabilirea domiciliului copiilor minori împreună cu mama și încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori.

În motivarea recursului, recurenta a indicat că decizia instanței de apel este neîntemeiată, nemotivată, afectată de lipsă de imparțialitate și adoptată cu grave erori de fapt și de drept.

A menționat că instanța de apel nu s-a expus asupra tuturor motivelor invocate în apel, fiind puse la bază doar probele prezentate de intimat. În decizia contestată, instanța a motivat că la adoptarea soluției s-a condus de interesul superior al copilului, care în cazul dat nu este unul motivat. Or, instanța de apel nu a luat în considerație opinia psihologului care a participat în ședința de audiere a copilului minor XXXXX și a concluzionat că copilul a fost influențat negativ asupra alegerii sale și că aceasta nu este opinia lui luată de sine stătător, constatând că copilul exprimă idei care nu-i aparțin. Opinia psihologului este foarte importantă la soluționarea cauzei.

La fel, recurenta a susținut că audierea copilului a fost în ședință închisă, fără prezența părinților, probă care instanța de apel la rejudecare nu a examinat-o.

A mai indicat că în cadrul ședinței instanței de apel, a solicitat audierea experților Mihai Șleahțișchi și Ala Bulgaru, însă, instanța de apel nemotivat a respins acest demers. A înaintat obiecții la expertiza judiciară efectuată de Centrul Național de Expertize Judiciare, asupra cărora instanța de apel nu s-a expus, fapt ce demonstrează prezența vădită subiectivă a instanței, care a pus în lumină raportul intimatului față de copii, pe când probele prezentate de recurentă demonstrează contrariul.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că decizia instanței de apel a fost pronunțată la 30 iunie 2022 și a fost expediată participanților la proces la poșta electronică la 26 septembrie 2022 (f.d. 186, volumul VII).

Astfel, recursul, declarat la data de 25 noiembrie 2022, este în termen.

La 09 decembrie 2022, copia recursului a fost expediată în adresa intimatului Vladimir Moșneaga și a Direcției pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, mun. Chișinău, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței (f.d. 225, 227, volumul VII).

Prin referința depusă la 24 ianuarie 2023, Vladimir Moșneaga a solicitat declararea ca fiind inadmisibil a recursului depus de Ludmila Moșneaga, invocând că nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul din 3 judecători prin încheierea din 15 februarie 2023 a considerat recursul admisibil și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursul declarat și obiecțiile expuse în referință, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Iar, în conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că la 07 noiembrie 2008 a fost încheiată căsătoria între Vladimir Moșneaga și Ludmila Cepoi (Moșneaga) (f.d. 5, volumul I).

Soții au doi copii: XXXXX (f.d. 40-41, volumul I).

Înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, Vladimir Moșneaga a solicitat desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori împreună cu tata.

Ludmila Moșneaga a înaintat acțiune reconvențională, solicitând stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama și încasarea din contul lui Vladimir Moșneaga în beneficiul său a pensiei de întreținere pentru copiii minori în cuantum de 1/3 din salariul și toate veniturile acestuia.

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a admis acțiunea inițială depusă de Vladimir Moșneaga și a desfăcut căsătoria între Vladimir Moșneaga și Ludmila Moșneaga, încheiată la 07 noiembrie 2008 și înregistrată la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, sub nr. 1248, domiciliul copiilor minori XXXXX, fiind stabilit împreună cu tata Vladimir Moșneaga. Acțiunea reconvențională înaintată de Ludmila Moșneaga a fost respinsă ca neîntemeiată.

Ulterior, instanța de apel, fiind investită cu judecarea apelului declarat de Ludmila Moșneaga, a ajuns la concluzia netemeinicii acestuia și a menținut hotărârea primei instanțe.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că este întemeiată soluția instanței de fond cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu tata, fiind o

decizie care va servi în interesul copiilor minori, care sunt tratați cu grijă și afecțiune din partea tatălui, având condiții decente de trai, asigurându-le o atmosferă normală pentru o dezvoltare fizică și morală adecvată.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel, adoptând soluția pe caz, nu a elucidat toate circumstanțele esențiale ale cauzei, ceea ce a dus la adoptarea unei soluții pripite, prin ce se impune casarea deciziei cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele motive.

Conform art. 54 din Codul familiei, copilul are dreptul să-și exprime opinia la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative. De opinia copilului se ține cont în mod obligatoriu, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate, dacă aceasta nu contravine intereselor copilului.

Potrivit art. 63 alin. (1)-(2) din Codul familiei, în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă lipsește acordul părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului, iar copilul care a împlinit vârsta de 14 ani refuză să aleagă cu care părinte vrea să locuiască, domiciliul minorului se stabilește de către instanța de judecată, ținând cont de interesele și opinia copilului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate. În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.).

Materialele cauzei atestă că potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 21 iulie 2020 a instanței de apel, a fost audiat copilul minor XXXXX, în prezența pedagogului Zinaida Nuța și a psihologului Diana Țurcanu, menționându-se că declarațiile se inserează pe suport audio (f.d. 66-67, volumul VI).

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, audiind discurile audio anexate la dosar, nu a regăsit înregistrarea audio cu declarațiile copilului minor XXXXX, iar în decizia contestată, instanța de apel a indicat doar că, fiind audiat în ședință, minorul XXXXX a declarat că dorește să locuiască în continuare cu tatăl său Vladimir Moșneaga, fiind împotriva să locuiască cu mama Ludmila Moșneaga (f.d. 178, volumul VII).

În asemenea circumstanțe, instanța de recurs este în imposibilitate de a asculta și analiza opinia copilului XXXXX față de stabilirea domiciliului cu unul din părinți, declarațiile copilului fiind foarte importante pentru adoptarea unei soluții juste și întemeiate pe cazul dat.

De asemenea, instanța de apel urma să stabilească posibilitatea audierii opiniei ambilor copii asupra problemelor care îi ating interesele, reieșind din vârsta și gradul lor de maturitate.

Copilul are dreptul să-și exprime opinia la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative. De opinia copilului se ține cont în mod obligatoriu, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate, dacă aceasta nu contravine intereselor copilului.

Astfel, în acest scop, copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională, care stabilește posibilitatea audierii minorului în prezența pedagogului, cât și în prezența părinților.

Acest drept al minorului este consacrat și pe plan internațional, prin prisma prevederilor art. 12 din Convenția ONU privind drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989, la New York, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 prin care statele părți garantează copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

Aceste împrejurări devin inevitabile, deoarece instanței de judecată îi revine sarcina de a stabili acel interes superior al copilului, care ar înclina balanța justiției către mamă sau către tată, astfel interesul superior al copilului fiind singurul criteriu după care instanța se călăuzește pentru a decide cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

Respectiv, instanța de recurs este în imposibilitate să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege, fapt ce dictează remiterea cauzei la rejudecare, circumstanțele stabilite fiind apreciate drept o eroare judiciară ce nu poate fi corectată de instanța de recurs.

Totodată, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează că din prevederile art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, rezultă că trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel doar o singură dată, a fost concepută de legiuitor ca o dispoziție edictată în favoarea părților, urmărindu-se soluționarea într-un termen rezonabil a cauzelor, însă, în speță, aplicarea acestei dispoziții este în defavoarea participanților la proces, aplicarea ei încălcând drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

În asemenea circumstanțe, se decide casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel pentru a se asigura părților o judecare efectivă a cauzei în ordine de apel, ca garanție a legalității și temeiniciei actului judecătoresc care va fi adoptat.

Din considerentele menționate și deoarece erorile judiciare stabilite nu pot fi corectate de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia instanței de apel, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de Ludmila Moșneaga.

Se casează integral decizia din 30 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmilei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, municipiul Chișinău cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori și la cererea reconvențională depusă de Ludmila Moșneaga împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, municipiul Chișinău cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori și încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tamara Chișca-Doneva

judecătorii

Galina Stratulat

Aliona Miron

Ghenadie Plămădeală

Mariana Pitic